

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

У разі укладення договору про організацію взаєморозрахунків для застосування передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК України наслідків за порушення грошового зобов'язання необхідно, щоб оплату за первісним договором було здійснено поза межами порядку і строків, встановлених договором про організацію взаєморозрахунків

ПОСТАНОВА

Судової палати у господарських справах Верховного Суду України

від 7 жовтня 2015 р.

(в и т я г)

У березні 2014 р. дочірня компанія «Газ України» Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» (далі — ДК, НАК «Нафтогаз України» відповідно) звернулася до Господарського суду Хмельницької області із позовом до комунального підприємства «Міськтепловоденергія» (далі — КП) про стягнення трьох процентів річних у сумі 521 тис. 276 грн 2 коп. за несвоечасний розрахунок з оплати вартості поставленого природного газу.

На обґрунтування позовних вимог позивач послався на несвоечасне виконання відповідачем зобов'язання з оплати поставленого природного газу за договором про закупівлю природного газу за державні кошти від 20 грудня 2010 р. № 06/10-2620ТЕ-34 (далі — договір), укладеного між ДК і КП. Рішенням Господарського суду Хмельницької області від 8 лютого 2012 р. у справі № 10/5025/2204/11 з відповідача стягнуто 17 млн 749 тис. 888 грн 95 коп. основного боргу за договором, 662 тис. 792 грн 43 коп. пені, 419 тис. 553 грн інфляційних нарахувань, 361 тис. 586 грн 85 коп. — три проценти річних. Оскільки відповідач несвоечасно виконав зобов'язання з оплати вартості поставленого природного газу, що відповідно призвело до подальшого невиконання рішення суду, позивач просив суд стягнути з відповідача три проценти річних за несвоечасний розрахунок з оплати вартості поставленого природного газу у сумі 521 тис. 276 грн 2 коп., з яких: 350 тис. 773 грн 31 коп. — за період із 9 грудня 2011 р. по 5 серпня 2012 р. та 170 тис. 502 грн 71 коп. — за період із 6 серпня 2012 р. по 6 грудня 2012 р.

Справу суди розглядали неодноразово.

Рішенням Господарського суду Хмельницької області від 5 лютого 2015 р. позов задоволено частково; стягнуто з КП на користь ДК три проценти річних у сумі 483 тис. 331 грн 64 коп.; у позові про стягнення трьох процентів річних у сумі 37 тис. 944 грн 38 коп. відмовлено.

Рівненський апеляційний господарський суд постановою від 25 березня 2015 р. рішення Господарського суду Хмельницької області від 5 лютого 2015 р. в частині стягнення трьох процентів річних у сумі 483 тис. 331 грн 64 коп. скасував; у цій частині прийняв нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив; у решті рішення залишив без змін. Суд апеляційної інстанції виходив із того, що для застосування передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК наслідків за порушення грошового зобов'язання необхідно, щоб оплату було здійснено поза межами порядку і строків, установлених договорами про організацію взаєморозрахунків від 11 липня 2012 р. № 21/517-ГУ та від 4 грудня 2012 р. № 451/517з-ГУ.

Постановою Вищого господарського суду України від 4 червня 2015 р. постанову суду апеляційної інстанції скасовано, рішення суду першої інстанції залишено в силі. Суд касаційної інстанції виходив із того, що, уклавши договори про організацію взаєморозрахунків від 11 липня 2012 р. № 21/517-ГУ та від 4 грудня 2012 р. № 451/517з-ГУ, сторони змінили деякі умови порядку здійснення розрахунків, при цьому не змінюючи прав та обов'язків сторін у спірних правовідносинах, що в свою чергу не призвело до заміни або припинення зобов'язання за

договором до моменту укладання договорів про організацію взаєморозрахунків. Отже, сторони несуть відповідальність за невиконання належним чином узятих на себе зобов'язань за договором до моменту зміни деяких умов порядку здійснення розрахунків згідно з укладеними договорами про організацію взаєморозрахунків.

У заяві про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 4 червня 2015 р. з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК, КП просило скасувати постанову Вищого господарського суду України від 4 червня 2015 р. у справі № 924/406/14, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

На обґрунтування заяви КП надано копії постанов Вищого господарського суду України від 23 червня 2015 р. у справі № 921/667/14-г/1, від 28 травня 2015 р. у справі № 5021/1407/12, від 13 липня 2015 р. у справі № 924/1572/14, від 13 травня 2015 р. у справі № 915/2046/14, в яких, на думку заявника, по-іншому застосовано одні й ті самі норми права.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників сторін, перевіrivши наведені заявником обставини, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України вважає, що заява підлягає частковому задоволенню.

Усуваючи розбіжності у застосуванні судом касаційної інстанції норм матеріального права, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України виходить із таких підстав.

Як встановили суди, рішенням Господарського суду Хмельницької області від 8 лютого 2012 р. у справі № 10/5025/2204/11 з КП стягнуто на користь ДК: 17 млн 749 тис. 888 грн 95 коп. основного боргу, 662 тис. 792 грн 43 коп. пені, 419 тис. 553 грн інфляційних нарахувань, 361 тис. 586 грн 85 коп. — три проценти річних за несвоєчасне виконання відповідачем зобов'язань за договором.

Суди також встановили, що 11 липня 2012 р. та 4 грудня 2012 р. було укладено договори № 21/517-ГУ та № 451/517з-ГУ відповідно про організацію взаєморозрахунків із погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, що вироблялася, транспортувалася та постачалася населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи органами місцевого самоврядування. Сторонами в них є Головне фінансове

управління Хмельницької обласної державної адміністрації, КП, ДК, НАК «Нафтогаз України» і територіальний орган Казначейства у Хмельницькій області (у договорі № 21/517-ГУ) та Головне управління Державної казначейської служби України у Хмельницькій області (у договорі № 451/517з-ГУ).

Предметом цих договорів є організація проведення сторонами взаєморозрахунків відповідно до ст. 23 Закону від 22 грудня 2011 р. № 4282-VI «Про Державний бюджет України на 2012 рік» та постанови Кабінету Міністрів України від 11 червня 2012 р. № 517 «Про затвердження Порядку та умов надання у 2012 р. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування».

Умовами зазначених договорів передбачено не тільки надання державою коштів на погашення заборгованості, але також змінено порядки і строки виконання боржником грошових зобов'язань перед кредитором, які виникли на підставі договору.

За змістом підпункту 2 п. 10 договорів про організацію взаєморозрахунків сторони зобов'язалися не вчиняти до проведення взаєморозрахунків дій із погашення заборгованості відповідно до договору, а також засвідчили, що після виконання договору сторони не мають одна до одної жодної претензії стосовно його предмета (п. 15).

Отже, уклавши договори про організацію взаєморозрахунків, сторони у такий спосіб змінили порядок і строки проведення розрахунків за поставлений згідно з договором природний газ.

Разом із тим договори про організацію взаєморозрахунків не передбачали можливості існування між сторонами інших грошових зобов'язань і підстав для інших грошових вимог.

Як установили суди, на виконання зазначених договорів КП за рахунок коштів субвенції з державного бюджету погасило основний борг у сумі 17 млн 749 тис. 888 грн 95 коп. перед ДК, що підтверджується платіжними дорученнями

від 2 серпня 2012 р. № 6 та від 7 грудня 2012 р. № 51.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що для застосування наслідків за порушення грошового зобов'язання, передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК, необхідно, щоб оплата було здійснено поза межами порядку і строків, визначених договорами про організацію взаєморозрахунків.

Оскільки розрахунок за поставлений природний газ відбувся у порядку та строки, передбачені договорами про організацію взаєморозрахунків, а сторони у справі згідно з п. 15 цих договорів засвідчили, що після виконання договору вони не матимуть одна до одної жодної претензії стосовно предмета договору, тому правових підстав для задоволення позову немає.

Такий висновок суду апеляційної інстанції узгоджується з висновками щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, викладеними у постановах Верховного Суду України від 25 березня 2015 р. у справі

№ 924/1265/13 та від 30 вересня 2014 р. у справі № 5011-35/1534-2012-42/553-2012.

Відповідно до ст. 111²⁵ ГПК Верховний Суд України у разі неправильного застосування судом (судами) норми матеріального права, що призвело до неправильного вирішення спору, має право скасувати судові рішення (судові рішення) та залишити в силі судові рішення (судові рішення), що було помилково скасовано судом апеляційної та/або касаційної інстанції.

Ураховуючи наведене та керуючись статтями 111¹⁴, 111²³—111²⁵ ГПК, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України постановила: заяву КП задовольнити частково. Постанову Вищого господарського суду України від 4 червня 2015 р. у справі № 924/406/14 скасувати, постанову Рівненського апеляційного господарського суду від 25 березня 2015 р. залишити в силі.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 4 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

КОМЕНТАР ДО ПОСТАНОВИ

У зазначеній справі Верховний Суд України розглянув питання неоднакового застосування судом касаційної інстанції положень ч. 2 ст. 625 ЦК.

Статтю 23 Закону від 22 грудня 2011 р. № 4282-VI «Про Державний бюджет України на 2012 рік» передбачено, що перерахування субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, здійснюється у порядку,

встановленому Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 червня 2012 р. № 517 затверджено Порядок та умови надання у 2012 р. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування.

Зазначені Порядок та умови визначають механізм перерахування і надання у 2012 р. субвенції з державного бюджету місцевим

бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії та послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування (п. 1 Порядку).

Згідно з п. 4 цього Порядку підставою для проведення розрахунків з погашення заборгованості є договір про організацію взаєморозрахунків, який укладається підприємствами, що виробляють, транспортують та постачають теплову енергію населенню або надають населенню послуги з централізованого водопостачання та водовідведення,

та іншими учасниками розрахунків з погашення заборгованості, у тому числі у разі заміни сторони у зобов'язанні під час здійснення розрахунків за придбану/реалізовану на оптовому ринку електричну енергію, на підставі довідки, що підтверджує наявність в учасників розрахунків кредиторської та/або дебіторської заборгованості на дату підписання такого договору.

У липні та грудні 2012 р. між Головним фінансовим управлінням Хмельницької обласної державної адміністрації, КП, ДК, НАК «Нафтогаз України» і територіальним органом Казначейства у Хмельницькій області (у договорі № 21/517-ГУ) та Головним управлінням Державної

казначейської служби України у Хмельницькій області (у договорі № 451/517з-ГУ) було укладено договори про організацію взаєморозрахунків.

Умовами цих договорів змінено порядок і строки виконання боржником (відповідачем у справі) грошових зобов'язань перед кредитором (позивачем), які виникли на підставі договору про закупівлю природного газу за державні кошти.

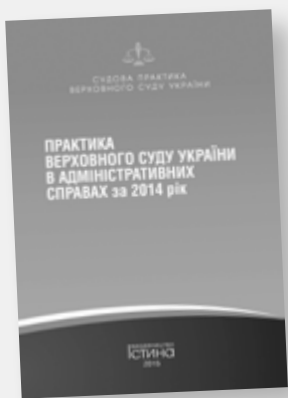
За змістом підпункту 2 п. 10 договорів про організацію взаєморозрахунків сторони зобов'язалися не вчиняти до проведення взаєморозрахунків дій із погашення заборгованості відповідно до договору, а також засвідчили, що

після виконання договору сторони не мають одна до одної жодної претензії стосовно його предмета (п. 15).

Отже, уклавши договори про організацію взаєморозрахунків, сторони у такий спосіб змінили порядок і строки проведення розрахунків за природний газ, поставлений згідно з договором.

Виконання зазначених умов договорів унеможлиблює застосування наслідків за порушення грошового зобов'язання, передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК, за первісним договором про закупівлю природного газу з посиланням на несвоєчасність проведення розрахунків саме за цим договором.

Практика Верховного Суду України в адміністративних справах за 2014 рік. — К., 2015. — 212 с.

У збірнику вміщено постанови Верховного Суду України, прийняті протягом 2014 р. за наслідками розгляду заяв про перегляд судових рішень в адміністративних справах з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах.

Постанови супроводжуються правовими висновками Верховного Суду України про правильне застосування норм матеріального права у спірних правовідносинах. До того ж до збірника включено прийняті у той же період постанови Верховного Суду України у справах, в яких не встановлено неоднакового застосування одних і тих самих норм матеріального права. Також у збірнику міститься класифікатор справ адміністративної юрисдикції, розроблений Судовою палатою в адміністративних справах Верховного Суду України.

Видання розраховане на суддів, адвокатів, прокурорів, науковців, викладачів і студентів юридичних навчальних закладів, а також на всіх, хто цікавиться судовою практикою.

З приводу придбання книги звертайтеся до видавництва «Істина»:

вул. Сирецька, 38, кв.1, м. Київ, 04073

Телефон: +380 (44) 468-3131;

<http://www.istina-books.com.ua>; e-mail: istina_knigi@ukr.net